

Identitetens språk

Styrningsdilemman i minoritetspolitik

Nadja Nieminen Mänty och Mats Börjesson

The idea of a politics based upon group identity, as opposed to interest, reform or ideology, has entered the public consciousness of a number of democratic states over the last two decades. It has become the subject and source of contrasting hopes and fears for political actors and thinkers alike (Kenny 2004, preface).

Året 1999 beslutade den svenska riksdagen att erkänna fem språkliga och kulturella grupper som svenska nationella minoriteter. Detta var en följd av att Sverige anslutit sig till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter samt till den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. De fem nationella minoriteterna är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar och minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli. Europarådet och minoriteterna riktade kritik mot Sveriges genomförande av de minoritetspolitiska åtagandena, vilket ledde till bland annat lagändringar och nya lagar som trädde i kraft i januari 2010. Särskilt barnens rätt till att utveckla en kulturell identitet och minoritetsspråket lyfts fram. Därutöver åtnjuter finska, meänkieli och samiska särskilda rättigheter inom respektive språks förvaltningsområde, där enskilda bland annat har rätt att använda språken vid myndighetskontakter (*Regeringens proposition* 2008/09:158). I dessa processer har ett nytt så kallat politikområde konstruerats.

Sedan 2010 har de politiska och lagliga ändringarna kartlagts i myndighetsutredningar, forskning samt av minoriteternas gräsrotsorganisationer. Implementeringen av

minoritetspolitiken uppges fortfarande vara bristfällig, men de olika parterna beskriver särskilt samverkansaspekten vara lyckad i avseende att öka minoriteternas möjligheter att påverka (Rapporter från Riksdagen 2011/12: RFR11). Denna typ av samverkan mellan beslutsfattare, myndigheter, forskning och det som brukar betecknas som det civila samhället, tycks vara ett generellt honnörsord i samtida politik. Sådana samverkansprojekt har ofta identitets- och rättighetspolitiska ingredienser – inte sällan uttryckt som en erkännandets politik (Calhoun 1994, Kenny 2004, Kymlicka 1995, Lukes 1997, Taylor 1995).

Vi väljer en ingång där politikområden ses som en arena av samverkan, där makt och vetande pågår. Styrningens utformning, utövning och övervakning görs av parterna i samproduktion (Miller & Rose 2008, Rose 1999a, Rose 1999b). Härifrån försöker vi identifiera och undersöka vilka talordningar som är förutsättningar för det politiska arbetet, samt vilka effekter detta diskursiva och organisatoriska arbete kan tänkas få.

Identitetspolitik i ett fritt samhälle

Vi menar att det finns ett helt fundamentalt ideologiskt dilemma (Billig 1988) i en modern liberal stat: identiteter måste få definieras spontant av enskilda och grupper – samtidigt som opinionsbildning är väsentlig. Välfärdstater behöver ständigt arbeta med legitimitetsfrågor genom att bland annat involvera och föra dialog med dem som politiken riktar sig till (Pettersson, Dahlstedt & Plymoth 2012).

Minoritetsspråksfältet har visat sig vara ett tydligt exempel på denna logik.

För att politik ska kunna bedrivas och grupper tilldelas rättigheter måste politikens subjekt kategoriseras. Kategoriseringsarbetet är alltid en normativ verksamhet, då kategorins innehåll talar om hur man bör vara för att kvalificera sig och alternativa versioner lämnas utanför. Inom många samhällsområden såsom politik och myndighetsutövning finns ett nära samarbete mellan vetenskap, professionell expertis och politik vad gäller kategoriseringar som antas vara objektiva och resultatet av mätningar, kartläggningar eller undersökningar, vilket mynnar ut i att åtgärder kan vidtas och att politik kan bedrivas (Börjesson, Palmblad & Wahl 2005).

Med utgångspunkt i Foucault, särskilt styrning genom governmentality (Foucault 1993, 2008a, 2008b), intresserar vi oss för de tekniker som används för att skapa praktiker som försöker forma och mobilisera individer och gruppers viljor, behov och livsstilar. Analytiskt motiveras detta av de teoretiska utgångspunkternas betoning på en sorts indirekt styrning; i liberala demokratier byggs det önskvärda medborgarskapet upp genom reglering av frihet, vilja, val och solidariteter. I det ideala medborgarskapet ligger en förväntan om individens eget ansvarstagande – att genom egen styrning bli förnuftiga, riskundvikande medborgare som lär sig att kalkylera, beräkna och utvärdera sig själva. Här har också sedan Foucault bildats en hel teoritradition (Cruikshank 1999, Dean 1999, Foucault 2008b, Rose 1996, Rose 1999b).

I ett liberaldemokratiskt samhälle måste staten respektera medborgarnas autonomi samtidigt som uppgiften fortfarande är att styra. Medborgarna, de rättighetsinnehavande individerna, skiljer sig i intressen, behov och värderingar, vilket både identifierar dem samt binder dem samman med andra. Men för att gruppbaserad politik ska kunna bedrivas, måste människor faktiskt identifiera sig med

grupper. Styre handlar i detta avseende om att agera utifrån gruppernas dynamik snarare än mot den. Rose kallar detta för *government through community*, där upplevelser, känslor och identifikationer är en väsentlig del av en sådan diskursiv produktion av gemenskaper (Rose, 1999b).

Framtidspolitik behöver hålla sig med en historieskrivning. Detta skapar, i ett framtidsorienterat samhälle, angelägenheten att ändra företeelser i nuet – med sikte på framtiden (Aronsson 2004). Berättelser och kategoriseringar på minoritetsspråksfältet har visat sig vara fylliga när det gäller pendländet i historisk tid. Vår tid förefaller vara generellt upptagen med historiska uppgörelser. Både nationellt och internationellt har vi de senaste årtiondena kunnat bevittna en mängd offentliga ursäkter riktade till olika grupper (Barkan 2000, Celermajer 2009, Hastie 2009, Nobles 2008). I en svensk kontext har frågan i hög grad handlat om att belysa statens övergrepp på individer genom att ifrågasätta insatser, problematisera de värderingar och kategoriseringar som dessa har byggt på eller helt enkelt markera mot en historiskt förankrad ignorans och okunskap. Mest uppmärksammas har kanske frågan om tvångssteriliseringar varit (Jönsson 2000) och på senare tid har även de vanvårdade barnhemsbarnens situation utretts (Sköld 2011). Till detta bör också läggas museernas repatrieringar av mänskliga kvarlevor, och de historiska uppgörelser som ligger i detta. Museiutställningar har använts som sätt att bearbeta historiska trauman eller som ett sätt för grupper att ta makten över framställningen av dem själva (Silvén 2006). Det har handlat om att ta tillvara på berättelser som i det förflutna har tystats ned. En omfattande politik har även ägnats åt att bearbeta befolkningsgruppers fördomar och okunskap (Berkhofer 1995, Börjesson 2011a, Sköld 2011). Vad gäller de nationella minoriteterna har den samiska gruppen fått en ursäkt för sättet som staten har behandlat dem (Åhnberg

1998) och på senare år har regeringen också initierat ett arbete kring en vitbok som rör övergreppen mot Sveriges romer (*Regeringen* 2011).

Också i individers och grupperas identitetspolitiska strävanden framstår bruket av det förflutna som allt viktigare. Vi intresserar oss därför för de sätt som historia används på för att rama in politikfältet och för att motivera införandet av den. På historiebruksområdet har numera en mängd studier kunnat visa på vikten av att kunna förhandla och framställa historien på specifika sätt – utifrån aktuell målsättning. Här förenar vi den foucaultianska traditionens arkeologi med den forskning under senare tid som går under beteckningen historiebruk – bägge söker en problematisering av samtiden med hjälp av historiografi och komparation (Clark 2004).

Vi ansluter oss också till en metodologi som intresserar sig för det uteslutna, det som definieras bort från det möjliga eller humana. Enligt Foucault är frånvaron en effekt av utestängningsprocedurer. Tankegången har vissa likheter med ett mera språknära förhållnings-sätt: genom att namnge något kommer alternativ med nödvändighet att definieras ut och osynliggöras (Billig 1996). Så snart en grupp eller ett fenomen har fått sitt namn och sin ramberättelse så kommer skuggor att falla över alternativa verklighetsbeskrivningar. I skuggan, i frånvaron, kan man så se de sanningseffekter som en etablerad ordning skapat – kätteri är resultatet av ortodoxi (Foucault 1993, Foucault 2011).

Det finns anledning att, utifrån det bredare teoretiska rastret, närma sig det enskilda fältets specifika logik genom att undersöka de kategoriseringar som görs på politikfältet. Vi intresserar oss för vilket innehåll kategorierna tillskrivs och hur de särskiljs från angränsande kategorier (Bowker & Star 1999) samt vilken kunskap och erfarenhet som kategorimedlemmarna antas ha. Potter (1996) benämner detta som *category entitlement*, det vill säga att via

sin kategoritillhörighet få legitimitet att uttala sig i vissa frågor. På samma sätt formas berättigandet för att tala för en grupp. *Community leaders* är människor som tillskrivs tillräcklig kunskap för att få föra en grupps talan (Potter 1996).

Vi intresserar oss på så sätt för vilka subjektspositioner som kategoribruk skapar. Genom att människor tilltals eller kategoriseras som något skapas subjektspositioner, som de tilltalade tvingas att förhålla sig till. Olika tilltal skapar olika handlingsmöjligheter, förväntningar och krav på den tilltalade, att hålla sig inom eller bryta emot (Kendall & Wickham 1999). I och med att materialet är skriven text, är det omöjligt att säga någonting om hur människor förhåller sig till de erbjudna subjektspositionerna. Däremot kan vi säga något om just själva erbjudandet som politiken inbjuder till – samt ge förslag till vilka makteffekter dessa erbjudanden potentiellt kan få.

Minoritetspolitikens språk och plats(er)

I denna text analyseras material som är framtaget i anslutning till de minoritetspolitiska lagändringarna år 2010. Det handlar om material med en officiell myndighetsavsändare som på olika sätt utreder, beskriver och informerar om det minoritetspolitiska fältet.

Det empiriska materialet består av propositionen *Från erkännande till egenmakt*. Regeringens strategi för de nationella minoriteterna (Prop. 2008/09:158) samt dess förarbeten *Rätten till mitt språk* (SOU 2005:40) samt *Att återta mitt språk* (SOU 2006:19). Därutöver tillkommer ämnesrelaterat informationsmaterial som har publicerats av Länsstyrelsen Stockholm samt Sametinget, vilka har huvudansvar för att samordna det minoritetspolitiska arbetet samt att följa hur lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk efterföljs. Dessa källor består av informationsbroschyrer, en handbok samt en tidningsbilaga som distribuerades med *Da-*

gens *Nyheter* och *Dagens Samhälle* i januari 2012.

Det är inte avsändarna som står i fokus för analysen, utan snarare de grundläggande dragen som kan urskiljas i denna diskursiva praktik. Propositionen och SOU ger ramen medan broschyrerna, påstår vi, säger något om den politiska styrningskulturens arbete med helst myndighetsupplysning och informationsmaterial. Vi menar också att materialet hör hemma i en större helhet, att materialet vi studerat innehåller schablonberättelser som återfinns i åtskillig annan text med andra avsändare – exempelvis i forskningsrapporter, myndighetstexter och rapporter gjorda av olika minoritetsorganisationer. Detta gör att textmaterialet kan placeras in i en vidare politisk spridningslogik. Med foucaultianska termer kan man säga att syftet här är att visa på ”det återkommande”, det som förenar i vår tids politiska kultur på ett mera generellt plan (Deacon 2003).

De konkreta frågeställningarna för vår studie är: Hur används historia för att skapa framtidspolitik? Vilka kategoriseringar skapas inom politikområdet och vilka explicita och implicita förväntningar gällande medborgarskap riktas mot minoritetspråkstalarna? Hur organiseras politikområdet, givet det grundläggande dilemmat mellan demokrati och styrning?

Historiebruk – i strävan mot en bättre framtid

Att använda berättelser om det förflutna har visat sig vara en högst verkningsfull och rentav nödvändig väg till att legitimera politiska processer. Den förflutenhet som skapas i nuet blir en retorisk resurs för att staka ut den önskvärda framtiden – vilket i sin tur alltid bär med sig regleringar av medborgares viljor, målsättningar och känslor (Anderson 1983). Historiebruket får så styrningseffekter för framtidens samhälle och dess invånare. Den betydelsefulla historien, menar Aronsson,

skapar mening och legitimitet samt hjälper oss att hantera förändringar. Historieskrivningen är till detta en väg till att omsätta bilder av framtider. Detta är grundläggande för historiebruk, oavsett om det handlar om biografiska texter, politiska dokument eller akademisk produktion (Aronsson 2004:7).

Historiebruk generellt handlar ofta i sista hand om positioneringen att ”vi var här först”. Detta har visat sig ha stark retorisk kraft, som understryker vikten av att kunna formulera sin historia i ett långt spann. Utifrån ett politiskt perspektiv verkar betydelsen av det förflutna dessutom bli allt viktigare – olika händelser i Europa, exempelvis EU:s tillblivelse, kommunismens kollaps och krigen på Balkan har medverkat till att det förflutna och användningen av den, har fått stor uppmärksamhet (Fornäs 2012). I vårt material sammankopplas berättelsen om de nationella minoriteterna med Sveriges historia. I propositionen *Från erkännande till egenmakt* står att gruppernas ”nutida och historiska närvaro samt deras språk och kulturer behöver aktivt synliggöras i det svenska samhället som en del av vårt gemensamma svenska kulturarv” (Prop. 2008/09:119).

Men i materialet finns många exempel som tar upp att detta inte alltid har respekterats, vilket också fungerar som en legitimering av politikområdets införande. I en tidningsbilaga, som skickades ut med *Dagens Nyheter* i januari 2012, skriver den ansvariga ministern för minoritetsfrågor, Erik Ullenhag, så här:

Sverige har alltid varit ett land med flera språk och kulturer. Under de århundraden landet växte fram expanderade det över områden befolkade av norrmän, danskar, finnar, ester, samer, tornedalingar med flera. I perioder har tyska och franska varit dominerande inom handel och i eliten. Här bor också sedan länge en judisk och en romsk minoritet. De flesta av oss brukar uppröras över hur minoriteter behandlas i andra länder. Ursprungsbefolkningar runt om i världen har fördrivits, trakasserats och diskriminerats. Sverige är och ska vara en stark röst i världen för minoriteters rättigheter. Men

vi ska påminna oss om att minoriteter även i Sverige har drabbats och drabbas av fördomar och diskriminering. --- Vårt land har aldrig varit enbart svenskt, och kommer aldrig att bli det. Vårt land och vårt välstånd har byggts av människor från skilda kulturer och med skilda språk. Det är den grund vi står på, och den grund som vi bygger vidare på. Sverige ska vara ett land som fullt ut värnar minoriteters rättigheter (Bilaga DN, 2012:2).

Historieskrivningen om svenskhet håller inom nationell minoritetspolitik på att omdefinieras, vilket får effekter. Denna utsaga handlar visserligen om minoriteter, men också om svensk, nationell historia, där ett gemensamt berättande om Sverige som (paradoxalt nog) erkänner mångfalden. Här ifrågasätts föreställningarna om Sverige som enbart svenskt och på spel står Sverige som en trovärdig röst för mänskliga rättigheter. Frågan om vilka som var här först är central och legitimiteten för dagens situation söks i att de andra språk- och kulturgrupperna också har bebott Sverige under lång tid. I exemplet förutsätts homogena och intakta grupper, såväl svenskar som andra språkgrupper som existerat i obruten historisk linje. De andra språkgrupperna tillskrivs även delaktighet i uppbyggnaden av landet och dess välstånd, vilket ger dem rätt att vara i Sverige lika mycket som svenskarna. I ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter definieras just historia som en viktig aspekt i utnämmandet av minoriteter som ska ha funnits i landet ”av hävd”, vilket gör historieskrivningen viktig och går före andra tänkbara kriterier, såsom gruppstorlek och behov, som också skulle kunna användas för att erbjuda stöd för att upprätthålla språk och kultur.

I citatet ovan ställs den svenska nationella berättelsen mot en fond av internationell historia, där övergrepp mot ursprungsbefolkningar skildras som vanligt förekommande. De svenska fördomarna och diskrimineringen framstår i relation som en mildare variant. Exemplet innefattar också en normativ utsaga om vad Sverige ska vara, nämligen ”ett land

som fullt ut värnar minoriteters rättigheter”, där den som vill vara en trovärdig samvetsröst också måste se efter sitt eget hus. Och även om utsagan konstruerar den svenska självbilden som självgod, så skapas berättaren som ett gott och självreflekterande subjekt som vet att fel begåtts men som strävar efter bättring.

I det sammantagna materialet finns gott om exempel på hur oförrätter, diskriminering och fördomar har drabbat minoritetsspråkstalare. Det historiska och storpolitiska kopplas ihop med de enskilda individernas liv och det förflutna blir en del av samtiden:

De nationella minoriteterna har under olika perioder varit utsatta och marginaliserade i det svenska samhället. Även övergrepp och kränkningar mot enskilda individer har förekommit långt in på 1900-talet bl.a. i form av rasbiologisk forskning, tvångsregistrering av etnicitet, kollektiva tvångsförflyttningar och avhysningar under statsmaktens försorg, tvångssteriliseringar och omhändertaganden (Prop. 2008/09: 158:33).

De historiskt begångna felen konstrueras inte som några olyckliga undantagsfall utan snarare någonting som förekommit i olika perioder, främst i det förflutna. Fokus ligger på vad minoriteterna utsatts för snarare än vem som varit förövare. Istället beskrivs händelserna med passivformer: minoriteterna har varit utsatta och övergrepp har förekommit. Men att staten inte stoppat detta, i exemplet har det skett med statsmaktens försorg, är ett återkommande tema i materialet. Exemplet rör ofta mötet mellan minoriteterna och ”det svenska” i form av välfärdsstatliga aktörer eller mer abstrakta samhällskrafter såsom skol- eller assimilationspolitik. I en informationsbroschyr från Länsstyrelsen i Stockholm intervjuas Lennart Rohdin, chef för enheten för minoritetsfrågor. Han berättar om hur barn tidigare bestraffades när de talade minoritetsspråk.

Barnen, som ofta bara kunde samiska eller finska, fick endast prata svenska i skolan och bestraffades fysiskt.

Och de fick lära sig att deras språk och kultur inte var värt något. – Det har satt sina spår och påverkat deras vilja och förmåga att upprätthålla språket och kulturen (*Nationella minoriteter – rättigheter och möjligheter*, 2010:3).

De problematiska mötena mellan minoriteterna och det svenska samhället vittnar om den svenska välfärdsstatens misslyckande med att ta hand om sina medborgare. I texten ovan är det barnens möte med skolväsendet som har satt spår. Förutom fysiska bestraffningar handlar exemplen om hur minoriteterna mötts av nonchalans, ointresse eller okunskap. Exemplet handlar om läkare, som avrått föräldrar från att lära barnen ett minoritetsspråk och kommuntjänstemän som inte förstått vikten av modersmålsundervisning. I exemplet ovan leder mötet till att både viljan och förmågan att upprätthålla minoritetsmarkörerna påverkas. På andra håll i materialet beskrivs mötena ha lett till skam. Men bara hos minoriteterna. Varken Sverige som nation och/eller de som förbjudit barnen att tala minoritetsspråk beskrivs som skamfyllda. Istället finns gott om exempel där uppsåt tonas ner. I den ovan citerade artikeln står också att det ”egentligen kanske inte alltid var så illasinnat menat men det fick stora konsekvenser och lämnade stora sår”. På så sätt kan de negativa konsekvenser som drabbat minoriteterna erkännas, utan att en syndabock krävs.

Berättelserna om de nationella minoritetsspråksgrupperna ringas in av den historiskt förankrade och ännu pågående processen av språkförlust. Med språkförlust menas, förenklat, att minoritetsspråken talas av allt färre människor, på allt färre domäner. Den leder så småningom till språkdöd (för en utförlig diskussion om språkförlust: se bland andra (Hyltenstam & Stroud 1991). Enligt materialet har de minoritetspolitiska åtgärderna tillkommit för att hejda denna process och för att språket så småningom ska återta förlorade domäner. Det kallas för språkrevitalisering (Huss 1999). Språkförlust beskrivs ha betydligt mer

djupgående konsekvenser än bara oförmågan att prata ett minoritetsspråk. I citatet med de bestraffade barnen länkades kultur och språk samman och där omgivningens behandling påverkade vilja och förmåga att fortsätta att tala språket. Den tredje komponenten, som i materialet beskrivs bli påverkad av språkbytesprocessen, är identitet.

Alla dessa beståndsdelar i en människas identitet har central betydelse för hur han eller hon uppfattar sig själv som individ, hur individen förhåller sig till sin familj och samhället, hur individen värdesätter sitt kulturella arv etc. Allt detta är av existentiell och känslomässig betydelse för den enskilde individen. Att kränka en annan människas språk eller kultur innebär även en kränkning av individen och hans eller hennes identitet (SOU 2006:19:59f).

I utsagan beskrivs språkets betydelse vara något större än enkom ett sätt att kommunicera. Det knyts samman med identitet, kultur och det kulturella arvet. I ljuset av detta blir den historiskt förankrade språkbytesprocessen ett stort problem. En effekt av historieskrivningen är att en individ kan ha ett modersmål som personen aldrig talat. I materialet benämns minoritetsspråket ibland med possessiva pronomen, trots att personer kan sakna kunskaper i det. Det centrala temat handlar om att ge dagens (och framtidens) barn och ungdomar en önskvärd framtid genom att ge dem tillgång till språket. Följande exempel återfinns i en artikel som handlar om en femspråkig förskola, Lilla Björn i Kiruna, som profilerat sig med språk och kultur.

Utövarna av meänkieli krymper från generation till generation. Det är oftast förskolebarnens far- och morföräldrar som talar språket.

– I och med att vi för språkarvet vidare så kan det också bli en slags upprättelse för den äldre generationen som många gånger fått känna på att språket inte varit välkommet att kunna (Bilaga DN, 2012:10).

Citatet konstruerar språkbytesprocessen som någonting pågående som påverkar minori-

tetsspråkstalare i generationer både framåt och bakåt. Den innehåller en framtidsvision, där barnen spelar stor roll – de ska få ta del av ett språkarv, men inte bara för att lära sig minoritetsspråket utan också för att skapa en retroaktiv upprättelse till de generationer som inte känt acceptans för sitt språk. På så sätt görs en generation till en brygga i skapandet av en historia med framtidsambitioner.

Kategoriseringar och identitetspolitik

De nationella minoriteterna kategoriseras som en del av det svenska kulturarvet och benämns i materialet återkommande som ”våra nationella minoriteter”, vilket kan läsas som ett possessivt uttryck. Att använda ”våra” skapar ett vi som inte ger rättigheter utöver det vanliga. Därför måste minoriteterna retoriskt skiljas från exempelvis kategorin svenskar och majoriteten. Minoriteterna beskrivs skilja sig åt från ”svenskarna”, men också från varandra. Till exempel varierar antalet talare, deras geografiska placering och spridning samt huruvida religionen har en betydelse för språk och kultur. Även gruppernas inre heterogenitet betonas ofta. Samtidigt bygger politiken på att dessa fem grupper särskiljer sig från alla andra kategorier – detta ligger i historien, eller rättare sagt i historieskrivningens effekter. Gruppernas existens understryks återkommande med siffror. I *En handbok för kommuner, landsting och regioner* står att läsa:

Den så kallade självidentifikationsprincipen innebär att varje individ själv avgör om hon eller han tillhör någon eller några av de nationella minoriteterna. I Sverige finns uppskattningsvis 20 000–25 000 judar, 50 000–100 000 romer, 20 000–35 000 samer, 450 000 sverigefinnar och omkring 50 000 tornedalingar. Någon exakt statistik finns inte eftersom registrering med etnisk tillhörighet som grund inte är tillåten i Sverige (*En handbok för kommuner, landsting och regioner*, 2011 s. 7f).

Trots att citatet slår fast att exakt statistik saknas så presenteras uppskattade siffror på hur många som kan tänkas identifiera sig med de

olika grupperna. Det visar på att det behövs åtminstone en vag siffra gällande gruppstorlek för att politikområdet ska få sin mottagare. I materialet pendlar framställningarna av den nationella minoritetskategorin mellan att handla om kollektiv respektive individuell tillhörighet. Enligt citatet är politikens utgångspunkt individernas egen identifikation med en kollektiv tillhörighet, snarare än en tvingande kategorisering. Men i de politiska texterna finns också bestämda kriterier för vilka som kan komma att kallas för nationella minoriteter. I fördelningspolitiska frågor kan inte fältet, av ordningsskäl, lämnas helt öppet för självdefiniering (Amft 1998).

Historiska kriterier måste, som vi sett, uppfyllas. Därutöver måste gruppen ha en religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet och en uttalad samhörighet som avviker från majoriteten och en vilja att behålla den (Prop. 2008/09:158). Här ställs fältets två logiker, i ett ideologiskt dilemma (Billig 1988), mot varandra. Å ena sidan bygger politiken på självidentifikation samtidigt som politik handlar om att styra mot specifika, förutbestämda mål. Politikens uppgift blir då att få människor att individuellt välja kollektiva identiteter och skapa en vilja att styra sig mot de politiskt uppsatta målen (Rose 1996, Rose 1999b).

Politikens mål ger ytterligare indikationer på vad och hur åtgärdernas målgruppskategori antas vara. I materialet finns gott om exempel på att de nationella minoriteterna konstrueras som en problemkategori som förpliktigar medlemmarna till att vara hjälpbehövande. Den nya minoritetspolitiska strategin utnämner tre huvudsakliga mål. Åtgärderna ska leda till bekämpning av diskriminering, utsatthet och missgynnande, ge möjlighet till reellt inflytande och deltagande genom samråd med myndigheter samt skydda och främja språk och kulturell identitet (Prop. 2008/09:158). Det tredje målet uppnås främst genom att motverka språkbytesprocessen. Det handlar, som

vi sett, inte bara om att det finns problem kring att människor inte lär sig minoritetsspråk, utan också om de psykologiska konsekvenser som detta kan tänkas ge. Konsekvenserna påverkar också dem som av olika anledningar har slutat att använda språket och dem som aldrig lärde sig det överhuvudtaget. I en SOU-rapport citeras en samisk kvinna som berättar om sina känslor inför att inte ha lärt sig sydsamiska.

Ibland känns det otroligt tungt och jag har klivna känslor vad gäller språket, men som ett ljus i mörkret ser jag den positiva förändringen. Det blir aldrig för sent att lära sig något nytt. Vem vet, kanske kommer jag att lära mig mitt eget språk, sydsamiskan, någon gång i framtiden (SOU 2005:40:62).

Trots att personen inte talar språket benämns det som ”mitt eget språk”, vilket skapar minoritetsspråk som något ursprungligt, något som finns där oavsett språkkunskaper och som vid frånvaro lämnar spår hos kategori-medlemmarna. I materialet knyts sorg- och förlustkänslorna också ofta till vuxnas oförmåga att lära sina barn det som benämns som språkarvet. I materialet behöver barnen språket, men också tvärtom – även detta formeras diskursivt som en odelbar helhet. I den minoritetspolitiska propositionen står att barnen behöver språket för att kunna utveckla sin kulturella identitet samtidigt som ”för ett hotat språk utgör barns och ungdomars förbättrade språkkunskaper en ’livförsäkring’, eftersom barnen är språkets framtida kulturbärare” (Prop. 2008/2009:158).

Att återta ett språk kan, enligt materialet, vara förknippat med olika psykologiska hinder som inte alltid kan övervinnas utan hjälp. Särskilt i informationsbroschyrerna finns goda exempel på lyckad språkrevitalisering och tips på metoder att ta till. ”Språkspärren” är en sådan och det beskrivs som ett sätt att ”lyfta språket”, uppmuntra till språkanvändning och att ”få bort mentala spärar” som hindrar människor från att använda minoritetsspråket. I artikeln intervjuas språkkon-

sulterna Sylvia och Patricia, som jobbar med metoden och som också själva ”befinner sig i en revitalisationsprocess”.

Sylvia säger att hennes viktigaste uppdrag som språkkonsulent är att höja självförtroendet att tala samiska och att öka medvetenheten om språkets betydelse. Och Patricia fyller i: Alla behövs, alla som vill eller kan prata samiska, inte bara språkarbetarna (Bilaga DN, 2012:19).

Att båda de intervjuade i detta och de flesta andra exemplen själva inkluderar sig i kategorin nationell minoritet (eller som medlemmar av de olika språkgrupperna) ger dem ett kategoriavhängigt berättigande att tala. Att befinna sig i en revitaliseringsprocess ökar dessutom ytterligare rätten att uppfattas som trovärdig när man uttalar sig å gruppens vägnar. Här skapas en profession, där professionella hjälpare och deras metoder knyts till revitaliseringsprocessen. Metoderna baseras på olika inslag av kognitiv beteendepsykologi och vikten av rätt sorts medvetande och självförtroende betonas (Cruikshank 1999). Histo- rieskrivningen skapar de nationella minoriteterna som en kategori som riskerar att ha ett kollektivt dåligt självförtroende, åtminstone avseende sitt språk, kultur och identitet. Om bristen på språk beskrivs leda till besvär, så skapar möjligheterna av minoritetsspråksanvändningen en annan utveckling. Exemplet nedan handlar åter om förskolan Lilla Björn.

Genom att profilera oss vill vi stärka barnens självkänsla, ge dem en trygghet i sin egen identitet och få dem att känna hur värdefulla just de är som individer (Bilaga DN, 2012:10).

Att använda minoritetsspråk sammankopplas i det sammantagna materialet med självkänsla, tillit, trygghet och att känna sig värdefull. Men självkänslan och tryggheten verkar inte komma med vilken identitet som helst, utan genom identifikationen med en specifik kategori. Så laddas identiteten återigen med komponenter som tycks vara svåra att förhandla bort.

Samtida politik har gått från att hantera problem där de uppstår till att förebygga risker, speciellt när det kommer till barn (Parton 1999). Risken inom det minoritetspolitiska fältet är att barn inte lär sig språket och hämmas i sin identitetsutveckling, vilket är en risk som politiken måste försöka förebygga. För att dagens och framtidens barn inte ska riskera samma öde som barnen i de historiska exemplen, måste framtiden organiseras på ett nytt sätt, där barnens språk- och identitetsutveckling säkras och för att undvika mentala spärrar och dålig självkänsla. Detta positionerar medlemmarna till att aktivt ta ansvar och att vilja bli en del av lösningen genom att bland annat öka medvetenhet och självförtroende samt genom att återta och så småningom föra över språket till sina barn. Eller som en mamma uttrycker det i broschyren *Fem familjer*: ”Jag är stolt över att vara same, trots att andra försökte trycka ner mig. Och nu är det viktigt att ge barnen språket” (*Fem Familjer* 2011:12).

Styrningsdilemman, samråd och politisk organisation för framtiden

Historien om och kategoriseringen av de nationella minoriteterna används för att organisera ett politikfält vars strävan är att uppnå de för politiken uppsatta målen att bekämpa yttre negativ påverkan och att öka minoriteternas möjligheter till reellt inflytande. En av de nu lagstadgade arbetsformerna är samråd, då bland annat myndigheter, kommuner och ministrar träffar företrädare för minoriteterna och diskuterar minoriteternas situation. Erbjudandet om samråd är en vänligt utformad inbjudan till de nationella minoriteterna och en lagstadgad skyldighet för myndigheter och beslutsfattare. För att hjälpa igång verksamheten tillhandahåller Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget broschyrer och handböcker till fältets olika aktörer. Startpunkten är samråd eftersom ”De nationella minoriteterna vet oftast själva

bäst vad de behöver och vill ha” (*Nationella minoriteter – Rättigheter och möjligheter*, 2010:4).

I exemplet vet minoriteterna *oftast* själva vad de behöver, vilket ger ett paternalistiskt intryck. Men det pekar också på den politiska utgångspunkten, där minoriteternas identifikation måste komma inifrån och mynna ut i den kategorisering som redan ligger i förutsättningen för denna politik. Att bjuda in minoriteterna till samråd fungerar som kommunikation åt två håll – det ger minoriteter en chans att kommunicera kring sina behov, men är också ett sätt för beslutsfattarna att sprida information. För att kunna styra behövs kunskap och genom denna kunskapsförande praktik konstrueras kunskapsobjektet (Rose 1999b).

I materialet finns definitioner och riktlinjer för vilka som kan fungera som samrådspartners. Ofta är det minoriteternas särskilda riksorganisationer, deras lokalföreningar och *community leaders* (Potter 1996) som ska föra gruppens talan. I det här fallet handlar det om människor som själva kategoriserar sig som minoriteter och som därmed får större trovärdighet i att uttala sig om kategoribundna frågor. Att politiken baseras på en samrådande logik får styrningen att i mindre grad uppfattas som just styrning. De civilsamhälleliga, icke-statliga organisationernas politiska betydelse ligger i deras förmåga att både kunna förmedla och mobilisera önskemål och problemformuleringar av människor ute på fältet, men också i deras kapacitet att verkställa olika typer av reglerande funktioner. Därmed går det inte att peka på en gräns mellan stat och civilt samhälle utan samråd kan ses som en förlängd del av den politiska styrapparaten (Cruikshank 1999, Rose 1999b, Sending & Neuman 2006).

Det officiella systemet är i sin implicita självkategorisering inlyssnande och samverkande för att kunna förbättra minoriteternas liv, på deras villkor. Den reformerade staten

tar spjörn från sitt förflutna, såväl i sitt historiebrev, i sitt kategoriseringsarbete som i sina styrningsförsök. I handboken för kommuner, landsting och regioner presenteras olika förslag på hur samråd bäst kan genomföras:

I det aktuella sammanhanget är det viktigt att förmedla att kartläggning sker eftersom man värnar minoriteternas språk och kultur, och att deltagarnas eventuella erfarenheter inom dessa områden betraktas som något positivt. Minst lika viktigt är att tydliggöra att det är helt frivilligt att delta. Den som inte är bekväm med att svara på frågor om sin bakgrund eller nuvarande situation ska inte känna någon press att göra det (*En handbok för kommuner, landsting och regioner* 2011:35).

Berättandet om erfarenheter är frivilligt, men inte förutsättningslöst – det ska handla om språk och kultur. Uppgiftsbeskrivningen men också organisationen sätter ramar för vad som är möjligt att säga och vem som ska vara med och säga det. I materialet finns exempel som påtalar vikten av att också söka sig utanför de nationella minoriteternas egna organisationer för att nå de idag oengagerade för att på så sätt skapa representativitet i samrådsgrupperna. Rättighetspolitik behöver människor som nyttjar sina identitetsknutna rättigheter. Förutom uppsökande verksamhet ska kunskap om minoriteterna och deras rättigheter spridas via informationsmaterial, kurser och så vidare. En del av vårt material består av just denna diskursiva praktik och informationen bör spridas till många adressater:

Syftet ska vara att synliggöra de nationella minoriteterna och sprida kunskap om minoritetsrättigheterna till beslutsfattare, tjänstemän och allmänheten. Det finns också ett behov av att sprida kunskap om de nationella minoritetsspråkens utsatta situation och påverka majoritetssamhällets förståelse för språkbevarande insatser (Prop. 2008/09:158:31).

För att politiken ska bli verksam krävs det rätt kunskap och en mentalitetsförändring hos samtliga parter. Myndigheterna måste ha tillräcklig kunskap, och likaså allmänheten, för

att skapa förståelse. Också minoritetskategorin ska utbildas om vikten av att revitalisera språk, kultur och identitet – och riskerna med att inte göra det. Råd om juridiska rättigheter betonas också, vilket kräver organisation. Genom att bjuda in de oengagerade och sprida information om hur minoriteter bäst kräver sina rättigheter ska också grupperna själva utbildas. Politikens utgångspunkt är den redan existerande gruppens behov, som kräver en viss typ av åtgärder. Samtidigt krävs också utbildning och kampanjer för att uppmärksamma andra – även gruppen själv – om dess existens och livsvillkor (Rose 1999b).

Detta skapar en praktik där myndigheter genom lag är skyldiga att kartlägga, utreda och informera minoriteterna om deras rättigheter och minoriteterna är moraliskt skyldiga att föra vidare kunskapen om sig själva. Varje gång kategorimedlemmarna inbjuds att berätta om gruppen, i samrådsmöten eller i informationsmaterial, konstrueras gruppen som just grupp och kunskapen om den sprids. Politiken skapar en subjektsposition, där minoriteterna positioneras att ta ansvar för att ha kunskap om och kräva sina rättigheter samt hjälpa till att ändra mentaliteten, sin egen och andras.

Brittinger Stein Öhrnell tycker att det är en stor fördel med tvåspråkigheten och samebyarnas engagemang. Man är på god väg att skapa en annan attityd i samhället, ett större intresse och självmedvetande. – Samerna i vår kommun har inte syntts på det här sättet tidigare och nu har vi till exempel påbörjat en diskussion om samiska skyltningar på offentliga byggnader och vägskyltar, säger Marie Frantz (*Nationella minoriteter – Rättigheter och möjligheter* 2010:10).

När mentaliteten är förändrad ska den offentliga och den privata sfären organiseras efter det. I informationsbroschyerna berättar familjer hur de har valt att ordna sina familjeliv, för att nästföljande generationer ska lära sig språket, kulturen och identiteten. En del av berättelserna handlar om hur livet försvårats

praktiskt exempelvis genom att modersmålsundervisning har ägt rum på obekväma tider eller platser och om kamp mot kommuner och oförstående skolpersonal. Samtliga berättelser mynnar ut i hur svårigheterna varit mödan värd, då minoritetsspråket, kulturen och identiteten fått utvecklas på önskat sätt. Det blir därmed inte bara viktigt att det offentliga samhällslivet ska styras enligt fältets logik. Också det privata livet måste organiseras på ett sätt som främjar språket.

I materialet finns många vittnesmål eller framgångssagor om hur välkommen politiken är och hur viktig den varit för att förbättra minoriteternas situation. Detta placerar staten i en hjälpar- och hjälteposition. Det blir också en berättelse om vikten av att myndighetspersonalens och tjänstemännens kunskaper är på rätt nivå. I de fall där kommunpersonalen agerar med uppfinningsrikedom och beslutsamhet beskrivs detta leda till goda resultat. När de politiska insatserna inte fungerar, är kunskapsbrist orsaken. Detta tar bort ansvaret från staten och dess agerande. Enligt denna berättelse är det en historiskt ny stat som bjudit in till samråd och identitetstalande, vilket skapar möjligheter till egenmakt. Styrning sker inte längre genom auktoritära beslut, utan genom demokratiska processer, där de närmast berörda deltar. Helt centralt i denna politik är därför utgångspunkten om att individer lider av dåligt självförtroende och andra psykologiska problembestämningar. Det gäller att undvika riskerna av att ha en problematisk befolkning i framtiden (Andersson 2010, Parton 1999).

Att aktivera med hjälp av berättelser

I den här texten har vi har lagt en hel del tyngdpunkt på vilket historiebruk som kommer till användning på politikområdet som rör de nationella minoriteterna. Denna aspekt visar sig vara helt central och får en rad intressanta konsekvenser. Men först vill vi förtydliga en moralisk aspekt av vårt analytiska fokus. Vi

har varken anledning eller mandat att ifrågasätta vare sig enskilda individers upplevelser eller de historiska aspekterna av underordning och diskriminering av nationella minoriteter i Sverige. Vårt perspektiv syftar heller inte till att ersätta en historieskrivning med en annan. Istället har vi velat problematisera den nuvarande politikens självklarheter. Minoritetsspråksfältet, som politiskt projekt, behöver sina subjekspositioner och historieskrivande. Vi har sett hur minoritetsspråken skrivs in som en naturlig del av mer självklar svenskhet, som konstrueras som en pluralistisk företeelse. Men detta sker inte utan retoriskt arbete och det får dessutom flera makteffekter värda att notera.

Till att börja med behöver lång historisk tid användas, men inte så lång att man hamnar vid en tidpunkt då Sverige överhuvudtaget inte fanns som nation. Vi har sett hur tiden, från att ”de århundraden som Sverige växte fram” till vår samtid har använts som tidsspänn i berättandet om det alltid pluralistiska Sverige.

Både implicit och explicit har vi sett hur det förflutna framställs med hjälp av skildringar av generationer och relationerna mellan dessa. Denna grundläggande narrativa överenskommelse gör det lämpligt att framställa barnen som representanter för framtiden. Berättelserna här är tydligt strukturerade efter generationsrelationer och förpliktelser mellan dessa (Skoglund & Börjesson 2013). Språkliga möten mellan äldre och yngre ska foga samman där det uppstått luckor i gemenskapen.

Histeskrivningen och kategoriseringsarbetet medför att vissa språkliga variationer faller utanför. Uptakten till den svenska nationella minoritetspolitiken kantades av diskussioner om huruvida meänkieli skulle räknas som ett eget språk eller som en finsk varietet (Hyltenstam 2007). Till detta kommer andra språk, som (ännu) inte fått minoritetsspråksstatus. På dörren knackar äldvalskan, medan andra språk förläggs till invandrings- och integrationspolitiken. Vi har tidigare talat

om att detta både är en språklig och en politisk effekt av kategoriseringsarbete: genom att definiera grupper görs gränsdragningar och därmed bestäms välfärdsstatliga rättighetsfördelningar – men också förpliktelser och aktivitetsförväntningar.

För att politiken ska lyckas krävs en hel del, inte minst en medborgarens vilja att styra sig själv. Och härpå sitter också en prislapp och en politisk effekt: staten ges legitimitet som en historiskt förbättrad auktoritet medan minoritetsspråkets talare förväntas vara hjälpsökande och organisera sina liv på ett sätt som minimerar riskerna för framtiden. Rätt identifikation och, inte minst, aktivt deltagande i minoritetsspråkspolitiken procedurer blir så krav som riktas mot minoritetskategorierna. Det tycks finnas liknande retorik att hämta från ett bredare fält. Wetherell och Potter, till exempel, skriver om hur liberala åsikter kan användas för att positionera ursprungsbefolkningar som kulturella grindvakter med ansvar för att ta tillvara sin kultur (Wetherell & Potter, 1992). Även här kan vi se hur rättigheter och prislappar kommer som siamesiska tvillingar.

Studier har visat hur adoptivbarn rasifieras genom att de förväntas ha känslomässiga kopplingar till sitt ursprung, befinner sig i ett gap mellan två kulturer och att detta förutsätts spela en roll för deras identitetsskapande (Andersson 2010). Liknande logik finns att hitta här. Även om politikens utgångspunkt tas i individers egna identifikationsprocesser, så kan det essentialistiska inte avvaras i argumentationen, vilket har likheter med hur man tidigare talat om ras och blodsband. Minoritetsspråket och den identitet som språket ger tillgång till, konstrueras som någonting mer ursprungligt och personligt än andra alternativ som står till buds. Att kategoriseras som nationell minoritet förpliktigar. Det visar att tillsynes valbara kategorier i slutändan kan vara svåra att förhandla bort (Bowker & Star 1999) – och vi kan se hur viktigt historiebruket blir i detta diskursiva bygge.

Att utbilda allmänheten och bearbeta okunskap och fördomar har under senare tid blivit något av en huvudsak för myndigheter och offentliga institutioner. Vi ser det i ombudsmannainstitutionen, på museer, hos skolmyndigheter och kommuner. Den klassiska föreställningen om att politiken står för viljor och visioner och myndigheterna (med sina lojala ämbetsmän) för implementering, är i flera fall omkastad. Dagens neoliberala styrform följer snarare logiken att politiken backar från scenens framkant genom att betona att man bara ”vill skapa förutsättningar för” individer och institutioner att fullfölja sina (egna) målsättningar. I det sammanhanget ställs visionära förväntningar på myndigheternas arbete. Styrningsarbetet decentraliseras och riktas mot mentalitetsstyrning (Börjesson 2011b). Staten å sin sida blir den som sent omsider kommit till insikt, men fortfarande i tid för att försöka rädda det som räddas kan, och individer från de språkliga minoriteterna träder fram som aktiva medborgare.

Motivationsarbetet ställs i centrum i de fall där allmänheten, på grund av fördomar eller okunskap, förefaller vara ointresserade av minoriteternas behov. Men det är inte bara majoritetsbefolkningen som motivationsarbetet riktas mot – det gäller i högsta grad även minoritetsspråkstalarna. Materialet visar ett konkret uttryck för vår tids styrningsrationalitet när det gäller harmoniserandet av individuella viljor med generella politiska stråk. På svensk mark har flera forskare problematiserat den breda politiska rationaliteten som ligger i aktivering av medborgare med arbetsetik och frihet som byggklossar i den samtida politiken: i allt från arbetsliv till sjukvård, från regionalpolitik till individuell ilskekontroll ligger denna minsta gemensamma nämnare – att medborgares vilja till styrning av sig själva är navet, för det vi i vår tid brukar kalla för samhället (Börjesson, Palmblad & Wahl 2005, Dahlstedt 2009, Pettersson, Dahlstedt & Plymoth 2012). Vi får på detta sätt vad Dahlstedt (2009) kallar

för ett partnerskapande samhälle, som bland annat kännetecknas av en porös gräns mellan privat och offentligt. Samverkan och en obligatorisk vilja att ”dra åt samma håll” blir den fundamentala etiken för hur politikområden organiseras och praktiseras.

Det aktiva medborgarskapet är en allomfattande politik i vår tid, som visar sig särskilt tydligt i de stora insatserna som riktas mot de grupper som definieras som utsatta. Aktiveringspolitiken gör så att säga bäst nytta där: på de arbetslösa, givetvis – men också på de med en vag identitetsbild – såsom de historielösa. Minnen och identiteter är alltför viktiga för att lämnas åt slumpen och kan definitivt inte vara en individuell sak.

Nadja Nieminen Mänty, doktorand

Mats Börjesson, professor

Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen,
Stockholms universitet

Referenser

Litteratur

- Amft, Andrea 1998: Att skapa en ”autentisk” minoritet: om maktrelationen mellan svenskar och samer från slutet av 1800-talet till 1970-talet. *Historisk tidskrift* (Stockholm). 1998 (118), s. [585]–615.
- Anderson, Benedict 1983: *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- Andersson, Melinda 2010: *Blodets och rötternas logik. Internationell adoption i välfärdens diskursiva praktik*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Aronsson, Peter 2004: *Historiebruk: att använda det förflytna*. Lund: Studentlitteratur.
- Barkan, Elazar 2000: *The Guilt of Nations: Restitution and Negotiating Historical Injustices*. New York: Norton.
- Berkhofer, Robert F. 1995: *Beyond the Great Story: History as Text and Discourse*. Cambridge: Harvard University Press.
- Billig, Michael 1988: *Ideological Dilemmas: a Social Psychology of Everyday Thinking*. London: Sage.
- Billig, Michael 1996: *Arguing and Thinking: a Rhetorical Approach to Social Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bowker, Geoffery C. & Susan Leigh Star 1999: *Sorting Things Out: Classification and its Consequences*. Cambridge: MIT Press.
- Börjesson, Mats, Palmblad, Eva & Wahl, Thomas 2005: *I skötsamhetens utmarker: Berättelser om välfärdsstatens sociala optik*. Eslöv/Stehag: Brutus Östlings förlag Symposion.
- Börjesson, Mats 2011a: ”Introduktion”, *Locus: tidskrift för forskning om barn och ungdomar*. 23 (2): 3–6.
- Börjesson, Mats 2011b: ”Making School Development Credible: Text, Context, Irony”, *Scandinavian Journal of Public Administration* 15 (1):21–39.
- Calhoun, Craig 1994: *Social Theory and the Politics of Identity*. Oxford: Blackwell.
- Celermajer, Danielle 2009: *The Sins of the Nation and the Ritual of Apologies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Clark, Elizabeth A. 2004: *History, Theory, Text: Historians and the Linguistic Turn*. Cambridge: Harvard University Press.
- Cruikshank, Barbara 1999: *The Will to Empower: Democratic Citizens and Other Subjects*. Ithaca: Cornell University Press.
- Dahlstedt, Magnus 2009: *Aktiveringens politik: demokrati och medborgarskap för ett nytt millennium*. Malmö: Liber.
- Deacon, Roger Allan 2003: *Fabricating Foucault: Rationalising the Management of Individuals*. Milwaukee: Marquette University Press.
- Dean, M. 1999: *Governmentality: Power and Rule in Modern Society*. Thousand Oaks: SAGE.
- Fornäs, Jonas 2012: *Kultur*. Malmö: Liber.
- Foucault, Michel 1993: *Diskursens ordning: installationsföreläsning vid Collège de France den 2 december 1970*. Stockholm: B. Östlings bokförlag Symposion.
- Foucault, Michel 2008a: *Samhället måste försvaras: Collège de France 1975–1976*. Stockholm: Tankekraft förlag.
- Foucault, Michel 2008b: *Diskursernas kamp*. Eslöv/Stehag: Brutus Östlings bokförlag Symposion.
- Foucault, Michel 2011: *Vetandets arkeologi*. Lund: Arkiv.
- Hastie, Brianne 2009: ”Excusing the Inexcusable: Justifying Injustice in Nelson’s Sorry Speech”. *Discourse & Society* 20: (6) 705–725.
- Huss, Leena 1999: *Reversing Language Shift in the Far North: Linguistic Revitalization in Northern Scandinavia and Finland*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

- Hyltenstam, Kenneth & Stroud, Christopher 1991: *Språkbytte och språkbevarande: om samiskan och andra minoritetsspråk*. Lund: Studentlitteratur.
- Hyltenstam, Kenneth 2007: "Begreppen språk och dialekt och meänkielis status som eget språk", 237–282. I: E. Westergren, & H. Åhl (red.) *Mer än ett språk – En antologi om flerspråkigheten i norra Sverige*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Jönsson, Lars-Eric 2000: Ett skarpt vapen: om sterilisering som alternativ till anstaltsvistelse. I: Gunnar Broberg (red.) *Fem uppsatser om steriliseringen i Sverige*.
- Kendall, Gavin & Wickham, Gary 1999: *Using Foucault's Methods*. Thousand Oaks: SAGE.
- Kenny, Michael 2004: *The Politics of Identity: Liberal Political Theory and the Dilemmas of Difference*. Cambridge: Polity Press.
- Kymlicka, Will 1995: *The rights of minority cultures*. Oxford: Oxford University Press.
- Lukes, Steven 1997: "Humiliation and the Politics of Identity", *Social Research*, 64 (1):36–61.
- Miller, Peter & Rose, Nikolas 2008: *Governing the Present: Administering Economic, Social and Personal Life*. Cambridge: Polity.
- Nobles, Melissa 2008: *The Politics of Official Apologies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Parton, Nigel 1999: "Reconfiguring Child Welfare Practices: Risk, Advanced Liberalism, and the Government of Freedom" 101–131. I: A. S. Chambon, A. Irving, & L. Epstein (eds.) *Reading Foucault for Social Work*. New York: Columbia University Press.
- Pettersson, Kenneth, Dahlstedt, Magnus & Plymoth, Birgitta 2012: *Fostran av framtidens medborgare. Normer och praktiker bortom välfärdsstaten*. Lund: Sekel bokförlag.
- Potter, Jonathan 1996: *Representing Reality: Discourse, Rhetoric and Social Construction*. London: Sage.
- Rapporter från riksdagen. 2011/12: RFR11 (2012) *Kunskapsöversikt om nationella minoriteter*. Stockholm: Sveriges riksdag.
- Rose, Nikolas 1996: *Inventing our Selves: Psychology, Power, and Personhood*. New York: Cambridge University Press.
- Rose, Nikolas 1999a: *Governing the Soul: The Shaping of the Private Self*. London: Free Association Books.
- Rose, Nikolas 1999b: *Powers of Freedom: Reframing Political Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sending, Ole Jakob & Neuman, Iver B. 2006: "Governance to Governmentality. Analyzing NGOs, States and Power". *International Studies Quarterly*. 50 (3): 651–672.
- Silvén, Eva 2006: "Museer och minoritetspolitik: inläsning eller gränsöverskridande?" 190–204. I: A. Alzén & P. Aronsson (red.) *Demokratiskt kulturarv? Nationella institutioner universella värden lokala praktiker*. Norrköping: Tema Kultur och samhälle, Campus Norrköping, Linköpings universitet.
- Skoglund, Annika. & Börjesson, Mats 2013: "Mobilizing 'juvenocratic spaces' by the biopoliticization of children through sustainability". *Children's geographies*,
- Sköld, Johanna 2011: "Berättelser om vanvård från intervjuer och arkiv". *Locus: tidskrift för forskning om barn och ungdomar*. 23 (2) 7–24.
- SFS 2009:724: *Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk*. Stockholm.
- Taylor, Charles 1995: *Det mångkulturella samhället och erkännandets politik*. Göteborg: Daidalos.
- Wetherell, Margret & Potter, Jonathan 1992: *Mapping the Language of Racism: Discourse and the Legitimation of Exploitation*. New York: Columbia University Press.
- Åhnberg, Annika 1998: "Ingen möjlighet att komma vidare utan en ursäkt till samerna för förtrycket: sameministerns tal på urbefolkningsdagen i Tärnaby i sin helhet". *Sápmá* 1998 (3).
- Internet*
- Regeringen 2011: *Pressmeddelande: Vitbok om övergrepp mot Sveriges romer*. Hämtad 2012-10-15 från <http://www.sweden.gov.se/sb/d/14202/a/160048>
- Svenska Kyrkan 2012: *Våga vara minoritet. En rapport om minoritetsrättigheter i Sverige 2012*. Hämtad 2012-04-23.
- Offentligt tryck*
- Länsstyrelsen Stockholm & Sametinget 2012: *Nationella minoriteter*. Distribuerades som bilaga i *Dagens Samhälle* den 120126 samt *Dagens Nyheter* den 120130. Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm.
- Länsstyrelsen Stockholm 2011: *Fem familjer. Nationella minoriteter – språk och identitet*. Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm.
- Länsstyrelsen Stockholm 2011: *Nationella minoriteters rättigheter. En handbok för kommuner, landsting och regioner*. Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm.

Länsstyrelsen Stockholm, Sametinget & Sveriges Kommuner och Landsting 2010: *Nationella minoriteter – Rättigheter och möjligheter*. Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm.

Proposition 2008/09:158 2009: *Från erkännande till egenmakt. Regeringens strategi för de nationella minoriteterna*. Stockholm: Fritzes.

Sverige 2005: *Utredningen om finska och sydsamiska språken. Rätten till mitt språk: förstärkt minoritetsskydd: delbetänkande*. Stockholm: Fritzes.

Sverige 2006: *Utredningen om finska och sydsamiska språken. Att återta mitt språk: åtgärder för att stärka det samiska språket: slutbetänkande*. Stockholm: Fritzes.

SUMMARY

Claiming Identity

Management Dilemmas in Minority Politics

Swedish politics of national minorities is a relatively new area of governing indirectly. Agencies and the general public have since 2010 been increasingly incepted in an extensive logistics of information dissemination on minorities. This includes an accentuation of various justice reclaims, as minority language speakers are problematized. By using Foucaultian theory and methodology and combining this with narrative and rhetorical analysis the paper outlines how the expanding minorities-languages assemblage unfolds with the contemporary popularity of Swedish historical

reconciliation projects. In particular by how justice and privileges are formed and mobilized on the discursive surface of the minority language speaking groups and subjects, in parallel to how these are responsabilized to pursue their endangered language and correlating collective identities otherwise lost. How children and youths are targeted as representatives of a future potentially reconciled history is also emphasized. The paper contributes with increased knowledge of how the minority language speakers' identity work is produced and directed.